

עת"א 26495/01/17 - זוהיר חגיר נגד הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בחיפה

05 פברואר 2017

עת"א 26495-01-17 חגיר נ' הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון ואח'

בפני	כב' השופט רון שפירא, סגן נשיא
עותר	זוהיר חגיר
נגד	
משיבים	1. הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון 2. מדינת ישראל

פסק דין

העותר הגיש עתירה זו בעצמו והוא אינו מיוצג ע"י עו"ד. עתירתו של העותר מופנית כנגד החלטת מפקד המחוז הצפוני של שב"ס שניתנה ביום 18.9.2016 ואשר אימץ את המלצת הממונה על עבודות השירות והורה כי העותר יפסיק לרצות את עונשו בעבודות שירות וירצה את יתרת מאסרו (152 ימי מאסר, בכפוף לבדיקה סופית של הימים שכבר רוצו בעבודה) כמאסר בפועל במתקן כליאה.

עיקר העובדות אינו שנוי במחלוקת. על העותר נגזר לרצות עונש של מאסר למשך שישה חודשים. הותר לו לרצות את מאסרו בעבודות שירות. העותר התייצב לריצוי עבודות השירות ביום שנקבע בגזר הדין ואולם מיד בסמוך לאחר מכן החל להעדר מהעבודה בטענות שונות. בהמשך הפסיק להתייצב לעבודות שירות.

לטענת העותר הוא "נפל" שוב לשימוש בסמים ופנה מיוזמתו להליך גמילה. ההליך החל באשפוז בטמרה ובהמשך עבר העותר לקהילה הטיפולית מלכישוע, שם נקלט לטיפול ביום 30.5.16.

יצוין כי על פי הדו"ח שנשלח לבית המשפט מהקהילה הטיפולית במלכישוע עולה כי כבר ביום 17.5.16 נשלח מכתב מהאשפוזית בטמרה אל הממונה על עבודות השירות המודיע על קליטתו של העותר לטיפול שם.

ביום 3.8.16 נשלח מכתב ממלכישוע אל רכז עבודות השירות מחוז הצפון כדי לברר את המעמד המשפטי של העותר. ביום 4.8.16 התקבל במלכישוע מכתב מאת הממונה על עבודות השירות המודיע על זימונו של העותר לשימוע ביום 31.8.16. יצוין כי מכתב זה נשלח מוקדם יותר לכתובת מגוריו של העותר. העותר הוחתם על אישור להתייצבותו לשימוע והאישור הוחזר לממונה על עבודות השירות ביום 10.8.16. העותר התייצב לשימוע ביום 31.8.16 ולאחר מכן חזר לקהילה הטיפולית ודווח שם כי הוא אמור לקבל החלטה בהמשך. לדבריו, כפי שנמסרו למטפלים בקהילה הטיפולית, הותר לו להמשיך ולשהות שם במסגרת טיפולית.

ביום 1.1.17 פנתה הקהילה הטיפולית במלכישוע אל רשם הממונה על עבודות השירות כדי לברר אם התקבלה החלטה בעניינו של העותר. רק למחרת, ביום 2.1.17 ובהמשך לפניה בכתב של גורמי הטיפול במלכישוע, התקבלה תשובת הממונה על עבודות השירות ולפיה העביר הממונה על עבודות השירות עוד ביום 5.9.16 בקשה/המלצה למפקד המחוז להפקיע את עבודות השירות. ביום 18.9.16 התקבלה החלטת מפקד המחוז על הפסקת עבודות השירות. החלטה זו לא נשלחה לקהילה הטיפולית במלכישוע אלא לכתובת מגוריו של העותר בחיפה, זאת על אף שהחל מיום 3.8.16 היה ידוע לגורמי הממונה על עבודות השירות כי העותר מצוי בקהילה הטיפולית.

ביום 3.1.17 נערכה במלכישוע שיחה לעותר שנשאל האם רצונו וביכולתו להסתייע בשרותי עו"ד כדי לנסות ולעתור בעניין ההחלטה. ביום 4.1.17 הוחלט בקהילה הטיפולית כי עקב המצב המשפטי שנוצר יופסק הטיפול ועל העותר להסגיר עצמו. ההחלטה הועברה מהקהילה במלכישוע לממונה על עבודות השירות, לידי הרשם.

גורמי הקהילה הטיפולית מלכישוע מציינים כי במהלך התקופה בה שהה העותר בקהילה הטיפולית הוא עבר הליך משמעותי, שיתף פעולה ומילא תפקידים בקהילה, והתמודד עם סוגיות קשות בחייו. גורמי הטיפול בקהילה מדגישים כי המעבר מהשלב המשמעותי בטיפול אל ריצוי עונש המאסר יהווה טלטלה קשה מבחינות רבות. עוד מצוין כי בנסיבות אלו לא הושלם הליך הטיפול ובמידה ובית המשפט יאשר את המשך הליך הטיפול תיבחן האפשרות ע"י גורמי המקצוע במלכישוע, בהתאם למצבו של העותר.

לאחר קבלת הדו"ח מהקהילה הטיפולית השלימה ב"כ שב"ס את התגובה לעתירה. בתגובה המשלימה צוין כי העותר פנה להליכי הגמילה בלא שפנה וקיבל אישור מגורמי הממונה על עבודות השירות. העותר לא דיווח לבית המשפט, בישיבה מיום 22.1.17, כי למעשה התקבלה במלכישוע החלטה על הפסקת הטיפול בו. בנסיבות אלו יש לדחות את טענות העותר מאחר ולא נפל פגם בהחלטת מפקד המחוז הצפוני של שב"ס אשר הורה על הפסקת ריצוי עבודות השירות. על העותר להתייבב לריצוי מאסרו כאשר יוכל לפנות שוב לקהילה במלכישוע לאחר סיום ריצוי המאסר. ב"כ שב"ס מציינת עוד כי העותר יוכל לבקש להשתלב בתכנית טיפולית מתאימה במסגרת ריצוי מאסרו.

לאחר ששמעתי את טענות הצדדים ועיינתי בדו"ח שנשלח ע"י הקהילה הטיפולית במלכישוע החלטתי לקבל את העתירה במובן זה שעניינו של העותר יוחזר לשימוע, כפי שיפורט להלן:

ראשית אדגיש כי ער אני לעובדה שהעותר לא דיווח לבית המשפט במהלך הדיון ביום 22.1.17 על החלטת גורמי הטיפול בקהילת מלכישוע מיום 4.1.17 ולפיה נפסקה שהייתו שם. לא ראיתי בהתנהלות זו עילה לדחיית העתירה. העותר אינו מיוצג ויתכן שאינו בקיא בכל הנדרש מעותר. ואולם מעבר לאמור, ממכתב הקהילה הטיפולית, שנשלח לבית המשפט בהמשך לאותו דיון, עולה כי ההחלטה על הפסקת הטיפול היא פועל יוצא של המצב המשפטי כאשר גורמי הטיפול מדגישים כי במהלך הטיפול עבר העותר התקדמות משמעותית בהליך הגמילה. עוד מדגישים הם כי יהיו נכונים לשקול קבלתו להמשך טיפול בשים לב למצבו בהמשך. מכאן שאין לראות בנסיבות אלו את הפסקת הטיפול כהדחה מהקהילה הטיפולית אלא כהחלטה הנגזרת מהמצב המשפטי שנוצר.

סבור אני כי בהליך השימוע, כמו גם בעת שהתקבלה החלטת מפקד המחוז הצפוני של שב"ס, נפל פגם. מהאמור בדו"ח שב"ס עולה כי לכל המאוחר ביום 3.8.16 ידעו גורמי הממונה על עבודות השירות כי העותר מצוי בקהילה טיפולית מלכישוע. על אף האמור לא התבקש לצורך השימוע כל דו"ח מטעם הקהילה הטיפולית על מצבו של העותר ומידת התקדמותו בהליך הטיפולי שם.

סעיף 11ד' (א) לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש] תשל"ב - 1971 (להלן: "הפקודה") קובע כי: **"נציב בתי הסוהר יבחן אפשרויות לשיקומו של אסיר שהוא אזרח ישראלי או תושב ישראל וינקוט צעדים להבטחת שילובו המרבי בפעילויות שיקום בין כותלי בית הסוהר"**. על פי החזון האסטרטגי של שב"ס "שירות בתי הסוהר הינו ארגון כליאה לאומי, ארגון ביטחוני בעל ייעוד חברתי, המשתתף למערכת אכיפת החוק. תמצית תפקידו - החזקת אסירים ועצורים במשמרת בטוחה ונאותה, תוך שמירה על כבודם, מילוי צרכיהם הבסיסיים והקניית כלים מתקנים לכל האסירים המתאימים לכך, על מנת לשפר את יכולתם להיקלט בחברה עם שחרורם. זאת, תוך שיתוף פעולה עם גורמי ממסד וקהילה שונים". [ההדגשות הוספו. ראו, למשל, בדו"ח מבקר המדינה 64ג' משנת 2014, בפרק הדן בהיבטים בשיקום אסירים, עמ' 475; דו"ח שנתי של שב"ס לשנת 2012, פרק הפתיחה]. **"שיקום הוא אמצעי מניעתי שמקדם לא רק את האינטרס הציבורי בביטחון אישי, שהוא כאמור ראשון במעלה, אלא בד בבד גם את רווחתם של האסירים - ומכאן חשיבותו..."** [רע"ב 8966/16 פלוני נ' מדינת ישראל (17.1.2017)]. הדברים נאמרו שם בהקשר לשיקום עברייני מין ואולם הם נכונים לכלל הליכי השיקום, ובמיוחד שמדובר בשיקום מעבירה שבבסיסה התמכרות].

אמנם, על פי הוראות הפקודה כמפורט בסעיף 11ד' (א) לעיל, הפעילות השיקומית של שב"ס היא בין כותלי בית הסוהר. עם זאת מאסר בעבודות שירות גם הוא עונש של מאסר. האחריות על האסיר המרצה עבודות שירות היא של שב"ס. מכאן שגם כאשר המאסר מרצה בעבודות שירות, ולא בין כותלי הכלא, חלה החובה לשקול במסגרת כל החלטה גם שיקולים הקשורים בשיקומו של האסיר. כל זאת בהתאם לחזון האסטרטגי של שב"ס. חובה זו, לשקול שיקולי שיקום במסגרת ההחלטה המנהלית גם בעניין עבודות שירות, מתיישבת עם המעמד שיש לתת לשיקולי שיקום בכל הנוגע לקביעת העונש ההולם בהתאם להוראות חוק העונשין. על זאת ראוי להוסיף עוד את מסקנות והמלצות דו"ח הוועדה לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים, בראשות שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) דליה דורנר, שפורסם בנובמבר 2015 (בהקשר זה ראוי לעיין גם בהנחיות לחקיקה שהופצו ע"י משרד האוצר ביום 18.5.2016 במסגרת הכנת חוק ההסדרים ותקציב המדינה בנוגע לייעול מדיניות הענישה ושיקום האסירים בישראל).

בהתאם, סבור אני כי נפל פגם בעת שבהליך השימוע, ובהמשך בעת שהוצגו ההמלצות בפני מפקד המחוז הצפוני של שב"ס, לא הובאו בחשבון נתונים בכל הנוגע למצב הליך שיקומו של העותר במסגרת הקהילה הטיפולית במלכישוע ולא הוצגה בפני מקבלי ההחלטות כל חוות דעת של גורמי הטיפול בעניין זה.

אדגיש כי ער אני לאמור בגזר הדין של בית משפט השלום בחיפה בת"פ 49145-01-14, אשר גזר ביום 12.15.2015 את עונשו של העותר. שם נרשם במפורש כי **"הנאשם מוזהר כי יהיה נתון במעקב של בדיקות שתן וסירוב לבדיקה או בדיקה עם ממצאים חיוביים יהוו עילה להפסקה מנהלית של עבודות השירות"**. מכאן שהיה על העותר לדעת כי כל חזרה לשימוש בסמים מהווה עילה להפסקת עבודות השירות.

עם זאת, היה מקום לבחון ולשקול במסגרת מכלול השיקולים גם את ההליך הטיפולי שעבר העותר. משנושא זה כלל לא נבחן ולא נשקל ולא הוצגו בפני מקבלי ההחלטות נתונים בעניין זה, נפל פגם בהליך קבלת ההחלטה המנהלית בעניינו של העותר.

אשר על כן אני מורה כדלקמן:

ההחלטה שהתקבלה בעניינו של העותר תבוטל. העותר יוחזר לשימוע במסגרתו יבחנו כל ההיבטים של היעדרות העותר מעבודות השירות ביחד עם ההליך הטיפולי שעבר ומכלול שיקולי השיקום. המלצות הממונה על עבודות השירות, לאחר שישקלו כל הנתונים הנדרשים לעניין, יועברו למפקד המחוז הצפוני של שב"ס, שיחליט בהתאם לסמכותו ולפי מיטב שיקול דעתו. אבהיר כי לגופו של עניין אינני מביע עמדה.

ניתן היום, ט' שבט תשע"ז, 05 פברואר 2017, במעמד העותר וב"כ הצדדים.

ר' שפירא, ס. נשיא